

alkalmat ad Eötvös nagy lelkének műhelyébe való betekintésre. Hasonlóan érdekes önálló fejezet a minisztériumba benyújtott oktatásügyi reformjavaslatok és az első magyar tanügyi kongresszus lefolyásának tárgyalása, bár ennek a témának kidolgozása részben némileg ismertebb anyagot tartalmaz.

Meg kell azonban állapítanunk, hogy Hajdu János könyvében — bár legvégére hagyja e tárgyat — mégis az 1848. évi népiskolai törvényjavaslat sorsának tárgyalása foglalja el a központi helyet s ugyanazt a helyet az utókor történeti érdeklődésében is. Ennek oka bizonyára az, hogy Eötvösnek, az alkotó államférfiúnak, voltaképen életművét, az 1868: XXXVIII. törvénycikket ismerjük meg itt első alakulásában, kultúrpolitikájának azt a részét, mely neki szemmeláthatólag leginkább szívéhez nőtt. Egyben képét kapjuk egy nemzeti művelődésünk sorsára döntően kiható eszme fejlődésének, egy magas színvonalú országgyűlési tárgyalás keretében.

A műnek végére érvén, el kell ismernünk, hogy a szerzőnek teljes mértékben sikerült érdeklődésünket lekötnie, nemcsak könyvének gazdag tartalmával, hanem előadásának egész szellemével, nemes eszmeiségével, melynek mesterei őt megelőzően, hasonló művelődéspolitikai tárgyak feldolgozásában Fináczy Ernő és Kornis Gyula voltak, előbbi a magyarországi közoktatás Mária Terézia-korabeli történelmének, utóbbi a magyar művelődés eszményeinek 1777-től 1848-ig, éppen szerzőnk tárgyaig terjedő művészi rajzával.

Szerzőnknek nem válik se kárára, se ségényére, hogy e mesterek tanítványa lehetett, amiről ő maga is lojálisan s a hálás tanítvány szimpatikus hangján megemlékezik.

Hajdu Jánosnak valóban kiváló és igen élvezetes munkája, melyet pontos és nagyon részletes név- és tárgymutató tesz még használhatóbbá, megérdemelte, hogy a Magyar Tudományos Akadémia szép kiadásában jelenített meg s így az előzetes külső siker karján indulhatott el a könyvek sorsának életútján, magában viselvé azonban a valóban tudományos siker biztosítékait is.

Úgy gondoljuk, Hajdu János e könyvével igazolta azt, hogy méltán várhatjuk tőle jövőben e tárgykör folytatásaként Eötvös József további kultúrpolitikai tevékenységének részletes feldolgozását. *Gyulai Agost.*

Dewey neveléstana. Szemelvények „Demokrácia és nevelés“ című művéből.

Irtá és a szemelvényeket fordította dr. Szemere Samu. Budapest, 1933.

A Kisdednevelés kiadása.

A könyv Amerika legkiválóbb gondolkodójának, az Új Iskola, leghivatottabb vezérének nevelési rendszerét ismerteti. Dewey egyike a legismertebb neveknek a folytonosan új eszméket termelő pedagógiai irodalomban, nevét a munkaiskola metodikai elvével kapcsolatban nálunk is sokat említik. A munka igazi jelentőségét és nevelőértékét az iskolai élet egész területére alkalmazta, a cselekvésnek a nevelésben való nagy jelentőségét nála hatásosabban senki sem hirdette. Hatása igen nagy volt, nemcsak az amerikai iskolákra, amelyek az ő kezdeményezése alapján az utolsó

pár évtizedben teljesen átalakultak, hanem eszméi megtermékenyítették a munkáltató pedagógia európai úttörőinek gondolkodását is. A német munkaiskola legnagyobb úttörőjénél, Kerschsteinernél is kimutatható Dewey hatása. A széleskörű hatás annak tulajdonítható, hogy Dewey nemcsak tudományosan alapozta meg nevelési rendszerét, hanem elméletileg igazolt nevelési elveit a chicagói egyetem mellett alapított gyakorlóiskolájában gyakorlatilag is érvényesítette.

A címben jelzett könyv első részében Szemere Samu ismerteti igen könnyen áttekinthető módon azt az összefüggést, mely Dewey neveléstani alapgondolatát a munkáltató tanítás elvével egybefűzi. A rendszer alap gondolata az, hogy a nevelés társadalmi tevékenység, ami azt jelenti, hogy aki a társadalomban él, az részese mások gondolatainak és érzéseinek és bővíti a maga tapasztalatait. Nevelni tehát annyi, mint a társadalom számára nevelni, annyi, mint a fiatalokat kiművelni a társadalmi tevékenység rendes formáinak betöltésére. Dewey szeme előtt egy demokratikus társadalom lebeg, amelyben mindenkinek értékes tevékenységet kell kifejteni a társadalom javára, de éppúgy megadatik mindenkinek a lehetőség egyéni képességeinek kifejlesztésére és érvényesítésére is. A demokratikus társadalom nem nyugvó, hanem mozgalmas, örökösen változó, átalakuló, haladásra, jobb jövő létrehozására törekvő szervezet. Ennek megfelelően a nevelés is szüntelen változás, fejlődés, növekedés, a megszerzett tapasztalatoknak új tapasztalatokkal való folytonos újraalakítása. A társadalmi haladásnak nincsen célja önmagán kívül, célja a haladás maga. A nevelésnek, mint szüntelen növekedési folyamatnak is, csak a fejlődés, a növekedés maga lehet a célja. Ez a növekedés nem szűnik meg az iskola elhagyásával, tehát a nevelés sem szűnhet meg. Az iskola feladata az, hogy az iskolai időn túl is biztosítsa a nevelés folytatódását. Növendékeibe bele kell nevelni a készséget arra, hogy magától az élettől tanuljanak és úgy alakítsák életfeltételeiket, hogy módjuk legyen mindig újabb tapasztalatok szerzésére. Dewey egész elmélkedésén átvonul az a gondolat, hogy igazán értékes, eleven növekedést biztosító ismeret csak tevékenységgel szerezhető s ennek hangoztatásában annyira megy, hogy szerinte e nélkül nincs is igazi gondolkodás. Ebből azután önként következik az, hogy az iskola feladata nem lehet kész tananyag közvetítése, hanem az önálló munkára, cselekvésre készítető gondolkodás fejlesztése.

Dewey nevelési elveiből folyik különböző munkáknak, foglalkozásoknak bevitele az iskolába. Dewey kifejti, hogy ezzel az iskola nem lesz szakiskolává, mert itt a munkának nincsen meg az öncélja, mint a szakiskolákban. A munka bevitele jelenti az ipari foglalkozások végtelen gazdag szellemi tartalmának tudatosá tételét, az iskola pedig ezáltal szorosabb kapcsolatba jut az iskolán kívüli élettel.

A könyv további részében Szemere egyes fejezeteket fordított Deweynek a címben jelzett munkájából. Rendkívül tanulságos ezek olvasása. Dewey a maga szemszögéből nézve mondja el véleményét a különféle nevelési elméletek célkitűzéseiről, amelyek ellentétben állanak az ő felfogásával,

hogy tudniillik a nevelés célja minden időszakban a növekedés képességének fokozása. Ilyen elmélet például az, hogy a nevelés a felnőtt kor kötelességeire és kiváltságaira való előkészítés. Dewey szerint előkészíteni valamire, amiről nem tudja az ember, hogy micsoda, annyi, mint elvetni a meglevő serkentő erőt és a határozatlan lehetőségben keresni ilyet. Szembeszáll azzal a felfogással is, mely a nevelés célját bizonyos lappangó erők kifejtésében látja. Cáfolja azt az elméletet, mely a „formális képzés” elmélete néven ismeretes, de élesen bírálja a Herbart nevéhez fűződő elméletet is. Igen gondolatébresztő a módszerről szóló fejezet, melyben a tananyag és a módszer egységét, az általános és az egyéni módszer kérdését, az egyéni módszer jellegzetes vonásait tárgyalja.

Szemere könyve igen hasznos szolgálatot tesz a magyar neveléstudagnak; lehetővé teszi, hogy a magyar nevelők figyelme nagyobb mértékben forduljon a kiválóan gazdag szellemű amerikai pedagógus felé. Mindazok, akik a munkáltató nevelés kérdésével foglalkoznak, és kívánatos, hogy ilyenek minél nagyobb számban legyenek, örömmel üdvözik ezt az alapvető s a magyar pedagógiai irodalomban hézagpótló munkát. *Szenes Adolf.*

Múth János: A magyar nyelvtan módszeres megvilágításban. (Életre nevelő anyanyelvi tanítás. I. köt. A Gyakorló Polgári Iskola Könyvtára, VII.)

Szeged, 1933. Prometheus-nyomda. (8-r., 126 lap.)

A magyar polgári iskola tantervéről megállapíthatjuk, hogy — bár a főiskola 1918 óta harmadik, a leányiskola 1908 óta második alakjában szolgálja a Csengery Antal elgondolása szerint létrejött legnemzetibb magyar iskolatípusnak céljait s ezen keresztül a magyar társadalom értékes polgári elemeinek nevelő-oktatását — párhuzamban a korszellem fejlődésével mégsem haladt eléggé gyors ütemben. Ez rendkívül sok belső vívódásra adott okot és alkalmat a polgári iskola életében, de azért a nyugtalanságtól eltekintve, mely a nagy és helyes nemzetnevelő célokkal s mégis balcsillagzat alatt született iskolafajban állandóan érezhető volt, mégis eredményezett értékes jelenségeket és mozgalmakat. Elsősorban kifejlesztette a tanítási módszer tökéletesedésére irányuló vágyat abban a testületben, mely az elemi iskolai tanítóság után a legnagyobb létszámú az összes magyar oktatói státusok között. Az a szerencsés szellem, mely a polgári iskolai tanárok képzésében kezdettől fogva szervesen hozzátartozó részé tette az elméleti, tudományos szaktanulmányok mellett a tanításban való gyakorlati kiképzést, úgyhogy ez párhuzamosan haladt az elméleti szakképzéssel és nem halasztotta a főiskolai tanulmányok befejezése utáni időre a tanítás művészetére való előkészítést, meggyökerezett a polgári iskolai tanárságban a didaktikai és metodikai kérdések és feladatok iránti állandó érdeklődést. A polgári iskolai tanárság ezért szerepelt mindenkor úgy a tanügyi közvéleményben, mint a hivatásának gyakorlására legjobban előkészített, a tanítás mesterségét legkiválóbban értő és művelő tanári típus. A polgári iskolai tanárképző főiskolával egybekapcsolt gyakorló polgári iskola azonban nemcsak a